Iulia Mărgărit

CONSIDERAȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROVENIENȚA VARIANTEI MORFOLOGICE *PICERE* „PICIOARE”

Varianta morfologică anunțată, *picere* „picioare”, a atras atenția specialiștilor de multă vreme: H. Tiktin şi I.-A. Candrea au inclus-o în dicționarele lor, Sextil Puşcariu a discutat-o din punctul de vedere al creării şi al localizării, Ion Ionică a semnalat-o în TDR pentru anumite graiuri din Muntenia, iar, recent, Maria Marin reia discuția sub aceleaşi aspecte, ca şi autorul „Limbii române”, dar cu o contribuție suplimentară, prin relevarea variantei inedite, *picior* s.m., pl. *piciori*, cu semantism distinct: 1. în sintagma *picior de nun* „invitat al naşului la nuntă” (DGS, III, s.v. *picior* 2.); 2. „accesoriu la războiul de țesut” (*ibid.* s.v. *picior* 16.), atestate în Teleorman, respectiv, în Dâmbovița, pentru prima accepție, Teleorman, pentru cea de a doua.

Pozițiile afirmate de toți cei enumerați au, cu certitudine, o anumită relevanță. Prin profilul lucrărilor în care s-au exprimat, H. Tiktin şi, mai apoi, I.-A. Candrea se limitează la o simplă indicație teritorială, dar decisivă pentru varianta în discuție, cu atât mai mult cu cât, diferită ca formulare, aceasta coincide ca sens. Cel dintâi face mențiunea „Munt. fam.”, limitând răspândirea între anumite frontiere dialectale şi în cadrul unui anumit registru stilistic. Cel de al doilea, pe o poziție similară, indică, în conformitate cu siglarul instituit, statutul de provincialism al formei, fără alte precizări. Ion Ionică apreciază calitatea acesteia, conturată între timp, căci în TDR: 175 găsim următoarea remarcă: „Menționăm […], ca specific unor graiuri muntenești, pluralul neobişnuit al substantivului *picior*: *picere*”. Totodată, autorul aminteşte repartiția acestuia pe baza ALR I, 1, h. 55; ALR II, h. 71; ALR II, s.n., vol. V, h. 1465, „într-o arie în vestul şi în sudul Munteniei pe o fâşie de-a lungul Oltului (de la Sibiu la Turnu-Măgurele) şi al Dunării, până la Călăraşi”, ilustrată prin harta 12. De fapt, este aria identificată de Sextil Puşcariu, LR, II: 314, 315 „de la Bucureşti spre sud-est, până la Călăraşi, iar spre sud-vest până la Turnu-Măgurele, Slatina şi Piteşti, apucând spre nord, prin trecătoarea Turnu-Roşu spre Sibiu”. După câteva decenii, informația „princeps”, furnizată de Sextil Puşcariu, a fost actualizată de Maria Marin (2013: 193–194), prin datele oferite de NALR – Olt., I, Pl. 8–9 şi ALRR – Munt. şi Dobr., I, h. 82, dar şi de AFLR, astfel încât concluzia se impune de la sine: „Aria formei în discuție se extinde şi mai mult în sudul teritoriului dacoromân, acoperind aproape întreaga Muntenie, cu excepția zonei nord-estice (județele Vrancea, Buzău, Galați), cu infiltrații spre Oltenia (județele Dolj, Olt şi, rar, Mehedinți) şi spre Dobrogea (județul Constanța) (DGS, III s.v. *picior*; cf. TDR, h. 12), în timp ce pentru sudul Transilvaniei nu mai este atestată”. Pe baza unor răspunsuri şi comentarii aferente, notate în ALRR – Munt.

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

şi Dobr., I, h. 82, autoarea face observaţii privind vechimea formei, în virtutea răspunsurilor obţinute pe teren. Direct sau indirect, respondenţii au apreciat că *picere* ar fi o formă relativ veche (pct. 760, 835), că ar fi specifică vorbitorilor vârstnici (pct. 811, 815, 85) ori celor cu mai puţină ştiinţă de carte (pct. 820), iar în Dobrogea au confirmat, prin delimitarea oferită, atestarea semnalată de Sextil Puşcariu pentru zona Sibiului „mai sunt doi mocani bătrâni care spun aşa [picere]” (pct. 887, Râmnicu de Jos, com. Cogealac, Constanţa).

Răspândit, aşadar, exclusiv, în aria sudică, în prezent, pluralul *picere* „a dezvoltat” şi un semantism pe măsura frecvenţei sale, altfel spus şi el acoperă accepţii ale cuvântului-bază, *picior*, conform DGS, III s.v.: 6. „fiecare dintre cei doi pari cu crăcană, pe care se sprijină lemnul de susţinere a căldării puse la foc”; 7. „pari la sanie, atunci când aceasta este pregătită pentru încărcat”; 8. „accesorii la coasă”; 16. „tălpi la războiul de ţesut”; 23. „părţile în care se bifurcă, la un capăt, răşchitorul; 24. „grămezi de snopi, în număr variabil (cinci, nouă etc.) corespunzând unei jumătăţi de claie”.

Dacă rezumăm informaţia despre pluralul *picere*, totalizăm următoarele date: se ştie că reprezintă o variantă de plural pentru lexemul corespunzător *picioare*, că este emblematică pentru Muntenia, că datează încă din secolul al XVIII-lea, respectiv, 1780, fiind consemnată în *Prăvilniceasca Condică* (Marin 2013: 193, după DLR) şi că dispune de rezolvarea etimologică aşteptată. Maria Marin 2013: 194 se afiliază poziţiei exprimate de Sextil Puşcariu. Acesta „a emis părerea, necontestată până azi, că *picere* reprezintă o inovaţie subiectivă neobişnuită (sau chiar o greşeală) (la fel ca, de exemplu, *pâncete* «pântece», *plântă* «tâmplă», *trembur* «tremur»)” (Puşcariu, LR, II: 314 *apud* Marin 2013: 194). Fără să ne disociem total de opinia citată, observăm totuşi că aceasta suferă de o anumită generalitate, prin suprafaţa de acoperire mult prea largă. Cazurile invocate, ca argumente, au la bază accidente fonetice, metateză pentru primele două exemple şi adaosul unei consoane de sprijin pentru cel de al treilea, distingându-se tipologic de „cazul” *picere*. Cu siguranţă, Sextil Puşcariu are dreptate: la mijloc se află o greşeală, dar greşeala în cauză are o motivaţie, o determinare, fără de care nu s-ar fi declanşat. În comiterea acesteia, cel mai important lucru pare faptul că modificarea produsă a convenit vorbitorilor care au preluat-o, au adoptat-o, au transmis-o, pentru că i-a avantajat dintr-un anumit punct de vedere. Că lucrurile s-au petrecut întocmai probează caracterul progresiv al fenomenului care a cunoscut o anumită amploare şi nu a stagnat. În acest sens, tocmai pentru identificarea cauzei, am presupus, ca mobil, un factor la îndemână, identificabil, cum ar fi analogia, ocazionată de un context propice. Aşa, de pildă, în textele de început ale culturii române, se poate observa coprezenţa *picior / fluier*, ultimul din acelaşi domeniu de referinţă al anatomiei umane şi animale, cu semantismul „cel mai mare dintre cele două oase de la piciorul omului sau al animalelor care uneşte genunchiul cu glezna” (DM s.v. 5.). Acesta din urmă se întâlneşte, în mod obişnuit, în limba veche, de sine stătător: *Îi*

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

zdrobiră ***fluierile*** (Dosoftei, după DA). *Veți şchiopăta pre amândouă* ***fluierile*** *voastre* (Biblia 1688, idem). Utilizarea lui, în acelaşi regim, s-a prelungit în timp, fiind atestat în opera lui Delavrancea: *După un ceas, zăpada era la* ***glezne****, după două ți se îngropa* ***fluierul*** *până dincolo de genunchi* (CADE s.v. 4.). Presupunând că *fluier*, folosit la sg., ar fi putut apărea la pl.: **ți se îngropau fluierele*, sinonimia (parțială) *picior / fluier*, dacă admitem ipoteza, ar fi înlesnit substituția unui lexem prin celălalt. Înlocuirea petrecută ar fi favorizat modificarea *picioare* > *picere*, prin atracția exercitată de *fluiere*, dată fiind apropierea contextual-formală dintre elementele în discuție, încheiată cu uniformizarea în tranşa terminală a acestora. Dar *fluier*, pentru claritatea comunicării, apare întrebuințat, în paralel, ca determinant, prin asociere cu *picior*: *Şi* ***fluierele picioarelor*** *lor, direapte, şi cu aripi picioarele lor, şi scântei ca arama ce fulgeră, şi iuşoare aripile lor* (Biblia 1688, ed. 1988: 534); *De-acii, frângându-le* ***fluierele picioarelor****, şi aşea dobândiră cununa mărturiei* (Dosoftei, V.S. martie 27 recto); *Am şchiopătat pentru* [= din cauza] *vătămarea* ***fluierilor picioarelor*** (Şincai Hr. I: 325, după DA); *Bubuțe care se fac pe* ***fluierele picioarelor*** (Marian, *Sărbătorile la români*, idem: 7); *Calul masiv suportă fără obiecție îndoita greutate, şi astfel oamenii văzură noua arătare, un cal purtând în spinare un bărbat şi o fată, care stătea în față, lângă coamă, băiețeşte, cu* ***fluierele picioarelor*** *scăpate de sub rochie* (Călinescu 2001: 99). Asocierea imediată a lexemelor în discuție ar fi putut facilita mult mai eficient modificarea în discuție.

Plecând de la cele două ipoteze avansate, putem presupune următoarele posibilități: a. În cazul folosirii autonome a pluralului *fluiere*, nu excludem perspectiva ca acesta să fi fost înlocuit de sinonimul *picioare*, în aceste condiții, susceptibil de schimbare, în secvența finală, după modelul urmat, pe care locutorul îl avea în minte. În urma deciziei de a-l substitui, ar fi rostit doar parțial *fluiere*, în partea de încheiere a lexemului început *pici ... ere*. b. în cazul creării sintagmei *fluierul piciorului*, pl. *fluierele picioarelor*, presiunea determinatului, prin poziție, asupra determinantului s-ar fi intensificat şi prin limitele coercitive ale structurii binare. Cum tendința este de ameliorare a rostirii, presupunerea de simplificare fonetică *picioare* > *picere* nu pare nejustificată. În plus, adăugăm detaliul, deloc lipsit de importanță, că, tot în aria muntenească, există „rezolvări” similare. Cuvântul *fuior* „mănunchi de cânepă, de in, melițat şi periat, gata de tors; p. ext. mănunchi de borangic sau de lână” (DEX s.v.), sub influența cvasisinonimului *caier* „mănunchi de lână, de in, de cânepă sau de borangic, care se pune în furcă pentru a fi tors manual” (DEX s.v.), cu care este asociat, a dezvoltat o nouă variantă analogică *fuier*, tot în graiurile munteneşti, după cum atestă *Gl. Munt.*, ALRR – Munt. şi Dobr. / Pl. 103, DGS, II, s.v. 4. Făcând parte din acelaşi domeniu de activitate, prelucrarea cânepii, şi reprezentând etape succesive ale aceluiaşi proces (tehnologic), *fuiorul* devenind *caier*, prin instalarea pe furcă pentru a se începe torsul, atracția dintre cele două nume este aproape inevitabilă. Impulsul vine din partea celui mai linear ca rostire, conform structurii fonetice, respectiv, *caier* → *fuior* > *caier,*

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

fuier[1]. De altfel, relația de interpenetrare şi suprapunere potențială *caiere / fuioare* se reflectă în textul dialectal: [Cânepa] *... o treceam la meliță ... şi rămânea cum e mătasea ... şi pă urmă o făceam ... legături ... câte douăzeci de* ***fuiere*** *d-alea la un loc ... şi le suiam în pod* […] *Iarna ... ne duceam pă vatra focului ... şi după ce-o terminam de periat cu daracu ... pă urmă treceai cu brațu cu* ***fuiere*** *d-alea, în casă la căldură: puneam un fuior de-ăla jos pe pământ, pe urmă puneam şi câlți d-ăia deasupra, iar fuior, iar câlți, până făceam d-un caier şi i-adunam moțu sus. Şi făceam nişte* ***caiere****, câte-un coş plin de* ***caiere*** *făceam* (TDM II, 895, pct. 755, Padina, jud. Buzău). În acest fel, cele două sinonime parțiale au dobândit o structură fonetică relativ asemănătoare, fapt ce înlesneşte rostirea.

Eventuala obiecție a accentului diferit, ca impediment în analogia *piciór / flúier*, nu se justifică, întrucât, la un moment dat, probabil, grație relației angajate, *fluier* a dezvoltat o variantă nouă, *fluiér* (DA s.v.), care se armonizează sonor, mai ales, în cazul pluralului în discuție, cu lexemul influențat. Ca argument suplimentar, considerăm faptul că, la rândul lui, *fluier* a suferit o rectificare în tranşa terminală, evidentă în var. *fluiór*, pl. *fluioáre*, înregistrată în *Gl. Dobr.* Cu sensul „instrument muzical", *fluior* este susceptibil de a acoperi şi celălalt semantism, cu atât mai mult cu cât modificările petrecute au perfectat bilateral simetria *fluiére – picére, fluioáre – picioáre*, atestând interacțiunea *picioare / fluiere*.

Dacă admitem că lucrurile s-au petrecut astfel, ar trebui să răspundem la întrebarea vizând agrearea variantei *picere*, la nivel dialectal. Acceptul s-ar motiva prin simplificarea rostirii, căci *picere*, sub acest aspect, reprezintă o etapă mult mai „lineară", ca emisiune, în fluxul vorbirii, decât cuvântul de bază, *picioare*. Aşa se explică faptul că varianta s-a aflat în uzul cărturarilor, poeților, care au adoptat-o chiar şi atunci când avea un înțeles tehnic-figurativ, în prozodie, de exemplu. Este cazul lui Ienăchiță Văcărescu (1982: 175)[2] în a cărei gramatică regionalismul figurează chiar într-un titlu: *Pentru stihurile cu număru dă* ***picere****, după orânduiala grecilor*. La fel, se întâlneşte, în textele publicistului N. T. Orăşanu (1875: 189): *Ca concluzie el cere, / Pentru scumpul său Giambaş / O statuie* ***în picere****, / Nu pe piață, în oraş!* Forma apare, în chip firesc, în textele folclorice vechi: *„– Marițo, gură de cuc, / Să-mi dai drumu să mă duc / Să mă duc la lel-Maria / Că mai ştie omenia: / M-acopere cu gheorghia* [*ghiordia* = giubeaua] */ Gheorghia cu floricele, / Mă gâdilă* ***la picere****"* (Rădulescu-Codin 1986: 362). *Verde foaie trei măsline, / Cine-mi zice „neica-mi vine" / Doi galbeni dau de la mine, / Şi ghetili din* ***picere*** */*

[1] Menționând var. *picere*, strict fonetic, Al. Graur (1968: 44) semnalează, în acelaşi timp, paralelismul cu *fuiere*. „Câteva cazuri de alternanțe, ceva mai curioase. Între două consoane palatalizate, *oa* apare ca *e* în *picere / picerile*. Vârcol: 70, 86; *picerili*, Vissarion, M: 162, *picerele id.*: 161), frecvent în trecut în toată Muntenia şi *fuiere*, pl. de la *fuior*". Observația are la bază comentariul lui Marius Sala din „Studii şi cercetări lingvistice", 1957: 107, referitor la *fuiere*, comunicat între formele analogice de plural, după *picere*, în *Atlasul lingvistic român*, serie nouă, vol. I–II (ALR II_2), şi *Micul atlas lingvistic*, serie nouă (ALRM II_2), cu răspândirea 262/705, 723, 762, 769, 886.

[2] Mulțumim, şi pe această cale, colegului Victor Celac pentru exemplele oferite.

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

Numai să-l văz la plăcere (*id., ib.*: 344–345). Acelaşi plural îl găsim chiar în expresii-variante: *a sări în* ***picere*** *(Dară Neaga ce-mi făcea? / Din guriță că-mi striga / „— Măi Vlaicule, dumneata, / Mi-am omorât soția* [= soțul] */ Să te iau pe dumneata!” / Unde Vlaicu c-auzea: / Drept* ***în picere-mi sărea*** */ Două palme că mi-i da* – MAT. FOLK: 48).

Varianta se întâlneşte în paremiologia din partea locului. Întrucât nu putem şti dacă s-a infiltrat în structura proverbelor preexistente sau constituie forma primordială, considerăm ca importantă, în cazul acestora, atestarea în limitele unor astfel de texte, cu vechime şi circulație recunoscute: *Unde nu este cap vai de* ***picere****!* (Românul 1874: 7); *Găina când se vede în grămadă râcâie cu* ***picerele*** (*ibid.*: 39). În exemplul care urmează presupunem o intruziune ulterioară, întrucât prezența acesteia perturbă rima: *Merge doda* [= *dada* „iubită”] *pe cărare, / Patru mâini, patru* ***picere*** */ Patruzeci de unghişoare* (*ibid.*, 202).

Impunerea variantei, chiar acolo unde produce perturbări în eufonia textului, ca în cazul citat, se datorează poziției consolidate a acesteia în grai. De asemenea, extensiunea, ca plural corespunzător, *piceri* pentru *picior* s. m. „invitat al nunului …” în pct. 794, Teleorman şi 816, Dâmbovița, probează expansiunea procesului descris. Impunerea inovației, prin afectarea armoniei unui text versificat cunoaşte precedente. Este vorba de arhaismul *duroare* < lat. *dolorem*, în relație sinonimică cu *dor* „durere fizică, chin, suferință” < lat. *dolum*, în secolul al XVI-lea, cu o frecvență deosebită în limba veche, mai apoi retras în limba descântecelor. „Cu timpul … forma *duroare* nu a mai fost întrebuințată în limba curentă, pentru că a fost înlocuită cu *durere* […]; obişnuit apărea pluralul *durori* şi păstrarea lui în descântece a fost înlesnită de rimă” (Densusianu 1931–1932: 130). Şi totuşi, atunci când cuvântul a ieşit din uz, efectiv, rima a fost încălcată, sacrificându-se muzicalitatea versurilor: *X are 99 de* ***dureri*** */ Soarele 99 de* ***surori*** (*id. ib.*). În organizarea primordială a textului figura, probabil, *durori*, aşa cum atestă, în simetrie, *surori* din versul secund. Dezagrearea rimei se motivează prin infiltrarea sinonimului, creație internă, *durere*, a cărui generalizare afectează linia melodică a creațiilor versificate. Dubletul *duroare / durere*, în evidentă concurență, prefigurează cuplul *picioare / picere*, de asemenea în relație concurențială. Încheierea rivalității duce la impunerea formei învingătoare, în planul limbii standard, în primul caz, în plan dialectal, temporar, prin extensiunea variantei regionale, în cel de al doilea.

În graiurile muntenești actuale, *picere* reprezintă, mai ales pentru vârstnici, forma uzuală: *Ce să fac? Am rămas singură, casă n-aveam neam, aveam o coşare … punea vacile* ***picerile*** *pă ea să mănânce coceni* (TDM, I: 156, pct. 687, Cotmeana, Argeş). [Pentru țest] *luam pământ şi-l amestecam cu baligă de vacă … cu iarbă tocată coaptă şi băgam în el şi-l pisam cu* ***picerile*** *şi-l pisam de şapte, opt ori* (*ibid.*: 239, pct. 763, Pădureți, com. Lunca Corbului, Argeş). *Domle, armăsarii, când vine lupu, bate cu* ***picerele*** *la maxim* (TDM, II: 126, pct. 702, Măneşti, Prahova). *M-a călcat o maşină pă* ***picere*** *… am căzut cu* ***picerele*** *sub roată, nu*

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

roata dinainte, a dă pă urmă m-a prins, m-a călcat pă ***picere*** (TDM, III: 221, pct. 803, Lăceni, com. Orbeasca, Teleorman). *Într-o vară am rupt* ***picerele*** *la două mese cu mămăligile, atât trântea o mămăligă* (*ibid.*: 414, pct. 820, Crevedia, Ilfov). [Pentru țest] *luăm pământul, îl udăm pământul, îl jucăm cu* ***picerele*** *ca când joci la o nuntă beat, aşa jucăm ...* (TDO: 386, pct. 987, Castranova, Dolj). Varianta apare şi în operele scriitorilor din partea sudică a țării: *„– Babo, nu se spune* ***picere****, se spune* ***picioare****! Şi nu ciarapi, – ciorapi!" / „– Da, c-o fi oul mai deştept decât găina!"* (Sorescu, *Opere*, II: 308).

În urma expunerii privind posibila creare a pluralului muntenesc *picere*, în legătură cu acesta, putem observa următoarele:

– reprezintă o variantă morfologică muntenească, aşa cum a fost semnalată în bibliografie;

– ca punct de pornire, constituie, probabil, o greşeală subiectivă ca multe altele, după Sextil Puşcariu, dar care, în timp, conform culegerilor dialectale recente, a câştigat teren tocmai prin natura acestei greşeli;

– în esență, reflectă o potențială creație contextual-analogică, în ipoteza noastră, aşa cum probează ocurențele sinonimelor *picior*, pl. *picioare, fluier*, pl. *fluiere*, încă din limba veche;

– rezultatul atracției *fluiere – picioare*, prin modelarea fostei forme primordiale în varianta *picere*, are la bază interacțiunea cvasisinonimelor *fluiere / picioare* în obținerea unei structuri fonetice similare pentru cele două lexeme, cel de al doilea „acomodându-se" după primul;

– cuvântul influențat şi modificat, în consecință, îşi consolidează poziția prin existența altor cazuri asemănătoare, la acelaşi nivel dialectal, *fuiere* < *fuioare*, sub presiunea sinonimului *caier, caiere*;

– *picere* rămâne o variantă simplificată ca rostire, prin raportare la forma primară, *picioare*. De fapt, acesta este motivul fundamental de impunere şi extensiune a inovației, ca şi în celelalte situații similare, invocate ca argumente: *dureri* pentru *durori, fuiere* pentru *fuioare*.

ABREVIERI

AFLR = *Arhiva fonogramică a limbii române* a Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti".

ALR I, II = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Puşcariu: partea I (ALR I), vol. I–II, de Sever Pop; partea a II-a (ALR II), vol. I şi *Suplement*, de Emil Petrovici, Cluj, 1938 (I/I); Sibiu, Leipzig, 1942 (I/II); Sibiu, Leipzig 1940; (II/I); Sibiu, Leipzig, 1942 (II/*Suplement*).

ALRR - Munt. şi Dobr. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, I–II, de Teofil Teaha, Mihai Conțiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1996.

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

CADE = I.-Aurel Candrea – Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I. – Aurel Candrea. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic ilustrat*, de Gh. Adamescu. București, Editura „Cartea Românească”, [1926–1931].
Călinescu 2001 = George Călinescu, *Enigma Otiliei*, București – Chișinău, Editura Litera Internațional.
Densusianu 1931–1932 = Ovid Densusianu, *Limba descântecelor*, în „Grai și suflet”, V, p. 125–157.
DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a II-a. București, Univers Enciclopedic, 1986.
DGS = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, volumul I, Literele A–C, 2009; volumul II, Literele D–O, 2010; volumul III, Literele P–Z. București, Editura Academiei Române, 2011, coord. Maria Marin.
DM = *Dicționarul limbii române moderne*. Sub direcția prof. univ. D. Macrea. București, Editura Academiei Române, 1958.
Gl. Dobr. = *Glosar Dobrogea*, de Paul Lăzărescu și Nicolae Saramandu, în *Dobrogea, Texte dialectale și glosar* de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, 1987.
Gl. Munt. = *Glosar dialectal. Muntenia*, de Maria Marin, Iulia Mărgărit. București, 1999.
Graur 1968 = Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*. București, Editura Științifică.
Marin 2013 = Marin, *Pluralele **picere, piciori**. Notă „morfologică”*, în *„Fonetică și dialectologie”*, XXXII, 193–196.
MAT. FOLK. = *Materialuri folkloristice*. Culese și publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor și Învățământului Public, prin îngrijirea lui Gr. G. Tocilescu. Volumul I (*Poesia poporană*, partea I–II)–II. București, 1900.
NALR - Olt. = *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*. Vol. I–V, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică și Valeriu Rusu. București, 1967–1984.
Orășanu 1875 = N. T. Orășanu, *Opere satirice* [vol.] II, *Satire nuoi*. București, Typ. August Laurian, 1875.
Puşcariu, LR I, II = Sextil Puşcariu, Limba română, vol. I : *Privire generală*, București. 1940; vol. II: *Rostirea* [București], 1959.
Rădulescu-Codin 1986 = C. Rădulescu-Codin, *Literatură populară* [vol.] I, *Cântece și descântece ale poporului ... Culegere de ...*. București, Editura „Minerva”.
Sorescu, *Opere*, II = Marin Sorescu, *Opere*, vol. II. Ediție îngrijită de Mihaela Constantinescu Podocea, București, 2002.
TDM, I–III = *Texte dialectale. Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu. Vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1975; vol. III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, București, 1987.
TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Cohuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, 1967.
TDR = *Tratat de dialectologie românească*, coordonator V. Rusu, Craiova, 1984.
TDRG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I–III, București, 1903, 1911, 1924.

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)

CONSIDÉRATION SUR LA PROVENANCE DE LA VARIANTE MORPHOLOGIQUE *PICERE* (PICIOARE)

(Résumé)

L'auteur avance une proposition étymologique concernant la creation de la variante dialectale *picere* (picioare) répandue en Munténie, utilisant des arguments fournis par les texts dialectaux les plus récentes de la zone.

Cuvinte-cheie: *picere*, fuiere, fluiér, fluiór, fluioáre.

Mots-clé: picére, fuiére, fluiér, fluiór, fluioáre.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Anca Mihaela Sapovici

GENEALOGIA UNEI FAMILII LEXICALE *DE SOI*

Cercetând istoria adjectivului *soios*, avem surpriza să constatăm că sensul cu care este utilizat astăzi este cu totul diferit față de accepțiunea mai veche a acestui cuvânt în limba română. Astfel, într-una dintre scrisorile adresate de I. Ghica lui V. Alecsandri, întâlnim o stranie asociere de sensuri: „[…] dar am cunoscut pe vestitul Kirkireu **de soioasă memorie**, care crescuse pe banul Manolache Băleanu şi l-a dădăcit până la moarte"[1]. Că nu este vorba despre o greşeală, ne confirmă faptul că, într-o scrisoare datată doi ani mai târziu, întâlnim acelaşi adjectiv, tot cu un sens conotat pozitiv: „Acel straniu echipaj purta un fel de boier cu ceacşiri şi cizme roşii, cu o giubea **soioasă** îmblănită cu nafé […]; degetele boierului erau pline de inele de rubin, de smarald şi de diamant"[2].

Semantica vexează, în acest caz, logica vorbitorului contemporan de limbă română, care este obişnuit să asocieze cuvântului *soios* conotații dintre cele mai negative. Conform DLR, adjectivul *soios* are astăzi un sens peiorativ, fiind marcat stilistic: „(Despre obiecte sau despre ființe) Acoperit, plin de murdărie, de pete etc.; jegos, mânjit, murdar, neîngrijit, nespălat, pătat, răpănos, slinos […]"[3].

[1] *Dascăli greci şi dascăli români* (22 octombrie 1882), în *Opere*, ediție îngrijită, studio introductive, note şi comentarii, glosar, bibliografie de I. Roman, vol. I, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967, p. 254.
[2] *Băltărețu* (15 august 1884), în *Opere*, ed. cit., vol. I, p. 350.
[3] DLR, s.v. „soios".

BDD-A20032 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 17:06:48 UTC)